

GIÁO DỤC PHÁT TRIỂN NGÔN NGỮ VÀ GIAO TIẾP CHO TRẺ 5 - 6 TUỔI TẠI MỘT SỐ TRƯỜNG MẦM NON TƯ THỰC TRÊN ĐỊA BÀN PHƯỜNG PHÚC YÊN, TỈNH PHÚ THỌ

Trần Tuyết Nhung

Khoa Giáo dục Mầm Non - Trường Cao đẳng Vĩnh Phúc

Tóm tắt: Phát triển ngôn ngữ cho trẻ là một trong những mục tiêu quan trọng nhất của giáo dục mầm non. Vì ngôn ngữ là phương tiện giáo dục toàn diện nhân cách cho trẻ. Bài viết đề cập đến 04 vấn đề: thực trạng giáo viên thực hiện nội dung; cách thức sử dụng các biện pháp; hình thức và các phương pháp giáo dục phát triển ngôn ngữ và giao tiếp cho trẻ 5 - 6 tuổi tại 03 trường mầm non tư thực trên địa bàn phường Phúc Yên, tỉnh Phú Thọ cũng như kết quả đạt được trong những năm qua.

Từ khóa: Giáo dục mầm non; Nội dung giáo dục; Phát triển ngôn ngữ.

LANGUAGE AND COMMUNICATION DEVELOPMENT EDUCATION FOR 5 - 6 YEAR OLD CHILDREN AT SOME PRIVATE KINDERGARTENS IN PHUC YEN CITY, PHU THO PROVINCE

Tran Tuyen Nhung

Faculty of Early Childhood Education – Vinh Phuc College

Abstract: Language development for children is one of the most important goals of preschool education. Because language is a means of comprehensive personality education for children. This article addresses 04 issues: the current situation of teachers implementing the content; how to use measures; forms and methods of language and communication development education for 5 - 6 year old children at 03 private preschools in Phuc Yen city, Phu Tho province as well as the results achieved in the past time.

Keywords: Preschool education; Educational content; Language development.

Nhận ngày: 11/06/2025

Phản biện: 16/07/2027

Duyệt đăng: 20/07/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Mục tiêu của Chương trình giáo dục mầm non (GDMN) ban hành đã xác chỉ rõ: “Mục tiêu của giáo dục mầm non là giúp trẻ em phát triển toàn diện về thể chất, tình cảm, trí tuệ, thẩm mỹ, hình thành những yếu tố đầu tiên của nhân cách, chuẩn bị cho trẻ em vào lớp một”. Phát triển ngôn ngữ (PTNN) và giao tiếp (GT) cho trẻ chính là một sự chuẩn bị quan trọng giúp trẻ vững vàng bước vào trường Tiểu học. Chương trình GDMN và Bộ chuẩn phát triển trẻ 5 tuổi đã chỉ rõ các nội dung, chỉ số và kết quả mong đợi cần đạt trong lĩnh vực giáo dục phát triển ngôn ngữ và giao tiếp cho trẻ 5-6 tuổi. Song, đa số các giáo viên (GV) chưa biết lồng ghép giáo dục PTNN> cho trẻ, chưa biết chọn nội dung giáo dục phù hợp với độ tuổi của trẻ. Giáo dục ngôn ngữ cho trẻ ở lứa tuổi mầm non đòi hỏi một quá trình giáo dục lâu dài, có kế hoạch rõ ràng, có hệ thống để cung cấp cho trẻ một lượng kiến thức vừa đủ làm hành trang cho trẻ bước vào bậc Tiểu học. GV ở các trường mầm non tư thực trên địa bàn thành phố Phúc Yên, tỉnh Phú Thọ đã nhận thức được tầm quan trọng của giáo dục PTNN> cho trẻ. Tuy nhiên, trên thực tế, các nội dung giáo dục, biện pháp, hình thức cũng như phương pháp giáo dục PTNN> cho trẻ nhưng chưa đạt yêu cầu.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Khái niệm, nội dung và phương pháp nghiên cứu

Giáo dục PTNN> cho trẻ được hiểu là “Nội dung giáo dục nhằm nâng cao sự hiểu biết và khả năng sử dụng ngôn ngữ, khả năng giao tiếp hiệu quả cũng như những kỹ năng tiền đọc, tiền viết ban đầu của trẻ”. Bài viết tập trung vào các nội dung sau: tìm hiểu mức độ GV thực hiện các nội dung, sử dụng phương pháp, con đường giáo dục PTNN> cho trẻ 5-6 tuổi; tìm hiểu đánh giá của GV về mức độ biểu hiện PTNN> của trẻ 5-6 tuổi. Phương pháp khảo sát: điều tra bằng phiếu hỏi; phỏng vấn; quan sát; nghiên cứu sản phẩm hoạt động. Đối tượng khảo sát: tiến hành khảo sát 30 GV tại 03 trường mầm non tư thực trên địa bàn phường Phúc Yên, tỉnh Phú Thọ.

2.2. Kết quả nghiên cứu

Thứ nhất, kết quả thực hiện nội dung giáo dục PTNN> cho trẻ 5-6 tuổi. Kết quả khảo sát cho thấy, nội dung: Nhận dạng chữ cái và sao chép một số ký hiệu, chữ cái, tên của mình được giáo viên thực hiện ở mức độ thường xuyên nhất với tỷ lệ lần lượt là 76.7% và 83.3%. Theo đó các nội dung: đọc thơ, ca dao, đồng dao, tục ngữ, hò vè (56.7%); nghe các bài hát, bài thơ, ca dao, đồng

dao, tục ngữ, câu đố, hò, vè phù hợp với độ tuổi (50%); kể lại truyện đã được nghe theo trình tự (46.7%); nghe hiểu nội dung truyện kể, truyện đọc phù hợp với độ tuổi (43.3%). Bên cạnh những nội dung được thực hiện thường xuyên, còn có những nội dung thỉnh thoảng mới được GV thực hiện. Những nội dung này thường liên quan đến việc nói và trả lời các câu hỏi của trẻ, việc để trẻ bày tỏ nhu cầu và hiểu biết của bản thân về một đối tượng nào đó. Lý giải về điều này cô Ng.H.Tr (Giáo viên Trường Mầm non Sóc Nâu) cho biết: *“Lớp thì đông nên để cho trẻ bày tỏ nhu cầu, mong muốn của bản thân trên giờ dạy thì không có thời gian, thỉnh thoảng vào các giờ hoạt động khác cá nhân trẻ muốn nói gì thì cô sẽ lắng nghe trẻ trình bày, hơn nữa một số trẻ còn nhút nhát, đôi khi cô hỏi trẻ cũng không nói lấy gì mà nghe trẻ bày tỏ”*. Ngoài ra cũng còn một số nội dung GV không thực hiện chiếm tỷ lệ tương đối cao như nội dung: Hiểu các từ khái quát, từ trái nghĩa (50%); Phát âm tiếng có phụ âm đầu, phụ âm cuối gần giống nhau và các thanh điệu (66.7%); Sử dụng các từ biểu cảm, hình tượng (46.7%); Kể chuyện theo đồ vật, theo tranh (53.3%); Kể lại sự việc theo trình tự (56.7%); Đóng kịch (60%). Phòng vấn cô Tr. M. H (Giáo viên Trường Mầm non Ban Mai Xanh), cho biết: *“Có những nội dung GV muốn dạy nhưng không có đồ dùng để dạy, mà phải tự sưu tầm, chuẩn bị nên chúng tôi thường có gì dạy đó. Nhưng cũng có những nội dung như cho trẻ nghe các từ khái quát, từ trái nghĩa; phát âm các tiếng có phụ âm đầu, phụ âm cuối gần giống nhau và các thanh điệu; sử dụng các từ biểu cảm, từ hình tượng thực sự chúng tôi cũng chưa hiểu phải dạy như thế nào và đưa vào phần nào của giáo án”*.

Đánh giá về mức độ thực hiện các nội dung giáo dục PTNN> cho trẻ 5-6 tuổi, cán bộ quản lý các trường cho biết: đa số GV đều nắm được những nội dung này. Nhưng thực tế không phải GV nào cũng thực hiện đầy đủ các nội dung trên mà chỉ quan tâm dạy trẻ những nội dung nổi bật của lĩnh vực phát triển ngôn ngữ như kể chuyện, đọc thơ, làm quen chữ viết, quên đi việc phát triển vốn từ, kỹ năng giao tiếp, trả lời các câu hỏi cho trẻ dẫn đến việc vốn từ của trẻ nghèo nàn, nhiều trẻ nói năng cộc lốc, thiếu chủ ngữ, vị ngữ, trẻ không biết điều chỉnh giọng nói cho phù hợp với hoàn cảnh giao tiếp. Nguyên nhân của những tồn tại trên là do năng lực chuyên môn của các cô, thiếu về cơ sở vật chất, sĩ số trẻ đông cũng là một

yếu tố khiến GV ngại tổ chức các hoạt động cho trẻ, vì sợ không đảm bảo an toàn, không bao quát được trẻ.

Thứ hai, thực trạng mức độ sử dụng các con đường giáo dục PTNN> cho trẻ 5-6 tuổi. GV các trường mầm non tư thục trên địa bàn thành phố đã sử dụng các con đường khác nhau để giáo dục PTNN> cho trẻ, thường xuyên nhất là thông qua hoạt động học (83.3%) và hoạt động vui chơi (66.7%). Bên cạnh đó, thông qua hoạt động lao động và hoạt động tự phục vụ bản thân (ăn, ngủ, vệ sinh cá nhân,..) cũng được GV sử dụng nhưng với tần xuất ít hơn bởi GV ít được tập huấn về nội dung này, thêm vào đó sĩ số trẻ đông nên khó triển khai có hiệu quả.

Thứ ba, thực trạng mức độ sử dụng các phương pháp giáo dục PTNN> cho trẻ 5-6 tuổi. Theo kết quả điều tra, tuy mức độ sử dụng các phương pháp là không đồng đều, nhưng nhìn chung tất cả các phương pháp trên đều được GV sử dụng để giáo dục PTNN> cho trẻ. Trong đó phương pháp được GV sử dụng thường xuyên nhất đó là phương pháp giáo dục bằng tình cảm và khích lệ chiếm 76.7%; phương pháp nêu gương, đánh giá với tỷ lệ lần lượt là 66.7% và 73.3%. Bên cạnh một số phương pháp được GV thường xuyên sử dụng thì vẫn còn một số phương pháp thỉnh thoảng mới được GV sử dụng như: phương pháp trò chuyện, giải thích 36.7%, làm mẫu 40%, quan sát 43.3%. Trao đổi với cô Đ. L. H (Giáo viên Trường Mầm non Hòa Mi) cho biết: *“Trẻ thì hiếu động, đôi khi trò chuyện, giải thích trẻ không nghe, đã vậy sĩ số trẻ còn đông quản trẻ là đủ mệt rồi nên thỉnh thoảng khi nào có kiểm tra, dự giờ em mới tổ chức làm mẫu và cho trẻ quan sát, mà phụ huynh trường em người ta không chú ý đến các phương pháp cô dạy đâu, miễn sao trẻ đi học về ngoan, lễ phép, biết kể chuyện đọc thơ là họ mừng rồi”*.

Nhóm phương pháp ít được sử dụng nhất là nhóm phương pháp thực hành, trải nghiệm. Trong đó: phương pháp nêu tình huống có vấn đề chiếm 60%, phương pháp luyện tập chiếm 53.3%, phương pháp dùng trò chơi chiếm 50%, phương pháp thực hành, thao tác với đồ vật, đồ chơi chiếm 46.7%. Cô L.Th. H (Giáo viên Trường Mầm non Sóc Nâu) cho biết: *“Ở trường GV làm rất nhiều việc, từ vệ sinh chăm sóc trẻ cho đến các loại hồ sơ sổ sách phải thực hiện nên không còn thời gian để suy nghĩ các tình huống dạy trẻ, cũng do sĩ số trẻ đông nên nhiều khi bài tập của các bé cô làm thay luôn cho nhanh”*. Như vậy có thể thấy,

Gv mầm non chưa thường xuyên sử dụng đa dạng các phương pháp để giáo dục PTNN> cho trẻ với những lý do khác nhau, điều này ảnh hưởng trực tiếp đến kết quả PTNN> của trẻ tại các trường mầm non tư thục trên địa bàn thành phố

Phúc Yên, tỉnh Phú Thọ.

Thứ tư, thực trạng vận dụng các hình thức giáo dục PTNN> cho trẻ 5-6 tuổi. Theo tác giả Nguyễn Phương Nga, có 7 hình thức để giáo dục PTNN> cho trẻ.

Bảng. Mức độ sử dụng các hình thức giáo dục PTNN> cho trẻ 5-6 tuổi

TT	Các hình thức giáo dục phát triển ngôn ngữ và giao tiếp cho trẻ 5 - 6 tuổi	Mức độ sử dụng					
		Không sử dụng		Thỉnh thoảng		Thường xuyên	
		Số lượng	Tỷ lệ %	Số lượng	Tỷ lệ %	Số lượng	Tỷ lệ %
1	Tổ chức các hoạt động có chủ đích của GV và sở thích của trẻ.	02	6,7	13	43,3	15	50,0
2	Tổ chức các hoạt động ngoại khóa vào các ngày lễ, ngày hội,..	04	13,3	12	40,0	14	46,7
3	Tổ chức các hoạt động ngay tại lớp học.	02	6,7	03	10,0	25	83,3
4	Tổ chức các hoạt động vui chơi ngoài trời.	05	16,7	08	26,7	17	56,7
5	Tổ chức các hoạt động làm việc cá nhân.	22	73,3	06	20,0	02	6,7
6	Tổ chức các hoạt động làm việc theo nhóm.	03	10,0	04	13,3	23	76,7
7	Tổ chức các hoạt động tập thể (cả lớp).	02	6,7	05	16,7	23	76,7

Với 7 hình thức trong bảng trên, hầu hết đều được GV lựa chọn sử dụng ở những mức độ khác nhau. Như vậy có thể thấy, GV đã biết linh hoạt vận dụng các hình thức để giáo dục PTNN> cho trẻ. Trong đó, hình thức được sử dụng thường xuyên nhất là tổ chức hoạt động ngay tại lớp học (83.3%), theo nhóm và cả lớp (76.7%), tổ chức hoạt động ngoài trời (56.7%), tổ chức hoạt động có chủ định của GV và theo ý thích của trẻ (50%). Cô Ph. M. Tr (Giáo viên Trường Mầm non Ban Mai Xanh) cho biết: *“Thường sử dụng hình thức thông qua giờ học trên lớp và giờ chơi là chủ yếu vì các hình thức khác khó thực hiện vừa do sĩ số trẻ vừa do bản thân cũng không được thường xuyên tập huấn về các hình thức này nên chưa biết cách vận dụng chúng”*. Hình thức tổ chức kỷ niệm các ngày lễ hội, các sự kiện quan trọng trong năm liên quan đến trẻ có ý nghĩa giáo dục và mang lại niềm vui cho trẻ cũng được đa số GV thường xuyên thực hiện 46.7%. Trong khi đó, tổ chức hoạt động cá nhân có rất nhiều GV không sử dụng chiếm 73.3%. Qua quan sát việc GV tổ chức các hoạt động trong ngày cho trẻ, nhận thấy GV

không sử dụng hình thức này. Trao đổi với cô B. A. Th (Giáo viên Trường Mầm non Hòa Mi) cho biết: *“Trẻ đông lắm, nên đa số GV không đủ thời gian để quan tâm tới từng trẻ, hơn nữa khi soạn kế hoạch giáo dục là soạn cho cả lớp theo kế hoạch đã định sẵn từ cán bộ quản lý nhà trường”*

Thứ năm, thực trạng về mức độ biểu hiện PTNN> của trẻ 5-6 tuổi. Qua số liệu khảo sát tại các trường mầm non tư thục trên địa bàn thành phố Phúc Yên, tỉnh Phú Thọ cho thấy, biểu hiện về PTNN> của trẻ 5-6 tuổi đạt ở mức độ tương đối cao. Trong đó, không nói tục, chửi bậy trẻ đạt ở mức độ cao nhất là 93.3%. Bên cạnh đó, còn một vài chỉ số như: kể lại được nội dung truyện đã nghe theo trình tự chỉ có 36.7% trẻ đạt được, 63.3% trẻ chưa đạt được. Chỉ số xem sách, chơi với sách cũng có tỷ lệ tương tự. Qua quan sát giờ hoạt động vui chơi của trẻ tại các trường khảo sát, nhận thấy thỉnh thoảng mới có trẻ đến chơi ở góc sách, trẻ đến chơi rất nhanh chóng sau đó lại di chuyển qua góc khác, trẻ không có hứng thú khi nghe cô giáo đọc sách cho cả lớp nghe.

Các chỉ số như: hiểu nghĩa một số từ khái quát

chỉ sự vật, hiện tượng đơn giản, gần gũi; kể về một sự việc, hiện tượng nào đó để người khác hiểu được; chờ đến lượt trong trò chuyện, không nói leo, không ngắt lời người khác; thích đọc những chữ đã biết trong môi trường xung quanh còn nhiều trẻ chưa đạt được 60%. Qua trò chuyện với GV cho thấy các nguyên do như: *“Vì trình độ chuyên môn còn hạn chế và không được tập huấn cụ thể về lĩnh vực phát triển ngôn ngữ cho trẻ, nên bản thân chỉ chọn những nội dung gì đơn giản để dạy trẻ, bên cạnh đó ở lớp chúng tôi cũng dạy trẻ không được nói leo, muốn nói phải giơ tay nhưng do gia đình không phối hợp dạy trẻ ở nhà nên nó đã trở thành thói quen của trẻ. Mặt khác, do đa số phụ huynh hiện nay lo sợ con vào lớp một không theo kịp các bạn nên cho trẻ đi học chữ trước, điều này đã làm giảm đáng kể hứng thú của trẻ trong giờ làm quen chữ viết (cô H. M. Ch, GV Trường Mầm non Sóc Nâu) tâm sự. Chỉ số biết cách khởi xướng cuộc trò chuyện có đến 56.7% trẻ không đạt. Để tìm hiểu rõ hơn về vấn đề này, tác giả trực tiếp tới khảo sát một số lớp 5-6 tuổi trường Mầm Non Hòa Mi, trẻ không chủ động chào hỏi khi có khách đến lớp, mà phải đợi cô nhắc nhở. Rất ít trẻ nói: “con chào cô”. Điều này cho thấy, việc chủ động trong giao tiếp của trẻ còn hạn chế. Kỹ năng giao tiếp được xem là một năng lực cần thiết cho trẻ mở rộng quan hệ từ trong gia đình cho đến ngoài xã hội nhưng đáng tiếc tỷ lệ trẻ đạt được thấp hơn mong đợi.*

III. KẾT LUẬN

Mức độ thực hiện các nội dung giáo dục PTNN> cho trẻ 5-6 tuổi không đồng đều, có những nội dung GV thực hiện tốt, nhưng cũng có những nội dung rất nhiều GV không thực hiện.

Lý do của những tồn tại trên là do sĩ số trẻ đông, thiếu đồ dùng, đồ chơi, trẻ còn nhút nhát, năng lực chuyên môn của GV còn hạn chế, GV chưa biết phải dạy như thế nào. GV chưa vận dụng đầy đủ và linh hoạt các con đường, phương pháp, hình thức giáo dục PTNN> cho trẻ 5-6 tuổi. GV chủ yếu sử dụng con đường thông qua hoạt động học và hoạt động vui chơi để giáo dục trẻ, còn các con đường khác như: ăn, ngủ, lao động, vệ sinh,... chưa được GV quan tâm. Về mức độ biểu hiện PTNN> của trẻ, có những chỉ số trẻ có biểu hiện rất tốt, nhưng cũng có những chỉ số trẻ có biểu hiện chưa tốt. Có nhiều nguyên nhân dẫn đến biểu hiện đó như: thiếu đồ dùng, đồ chơi, GV không được tập huấn thường xuyên, trẻ rụt rè, nhút nhát, cha mẹ trẻ chưa có nhận thức đúng đắn về giáo dục PTNN> cho trẻ nên chưa có sự phối hợp chặt chẽ giữa gia đình và nhà trường.

Với kết quả đạt được như trên, cùng với việc phân tích một số nguyên nhân chưa đạt được trong giáo dục PTNN> cho trẻ, tác giả đề xuất 05 biện pháp sau: (1).Nhà trường tạo điều kiện cho GV học tập, trải nghiệm nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ; (2).Yêu cầu GV tăng cường lồng ghép nội dung giáo dục PTNN> cho trẻ vào hoạt động lao động, ăn, ngủ, vệ sinh cá nhân; (3).GV tăng cường tổ chức các hoạt động cho trẻ trải nghiệm trong quá trình giáo dục PTNN> cho trẻ; (4).Nâng cao nhận thức của cha mẹ học sinh về nội dung và tầm quan trọng của giáo dục PTNN> cho trẻ. Phối hợp chặt chẽ giữa gia đình và nhà trường để giáo dục PTNN> cho trẻ; (5).Đề xuất ý kiến với cán bộ quản lý để tăng cường tỷ lệ GV/lớp, mua sắm bổ sung thêm đồ dùng, đồ chơi, nguyên vật liệu về lĩnh vực PTNN> cho trẻ 5-6 tuổi.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2017), *Chương trình giáo dục mầm non*, Nxb Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2015), *Dự án tăng cường khả năng sẵn sàng đi học cho trẻ mầm non*, Mô đun mầm non 1, Hà Nội.
3. Nguyễn Thị Hòa (2019), *Giáo trình Giáo dục học mầm non*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.
4. Nguyễn Thị Phương Nga (2006), *Giáo trình phương pháp phát triển ngôn ngữ cho trẻ mầm non*, Nxb Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh.